

Heropening Dorpshuis Molijn – de Groot

B. van Wendel de Joode

Tekst van de toespraak bij de heropening van het dorpshuis Molijn – de Groot op vrijdag 10 september 2004 door Ben van Wendel de Joode

DIDERICA CORNELIA MOLIJN – DE GROOT (1854 – 1925)

't Was een hele worsteling. Ik bedoel de kunstzinnige worsteling van Kees Spans met klei en brons om, op basis van slechts enkele foto's, een borstbeeld van mw. Molijn – de Groot te maken. En hij is daar, volgens het bestuur van het dorpshuis, bijzonder goed in geslaagd. Het is ons echter wel duidelijk geworden dat het heel lastig is om met behulp van slechts enkele foto's, die bovendien bijna allemaal frontaal genomen zijn, een driedimensionaal beeld tot stand te brengen. Een beeld dat ook nog de persoonlijkheid, het karakter, van mevrouw Molijn, weerspiegelt. Want dat was de vraag die ons, maar natuurlijk ook Kees, bezighield: wie was de vrouw die ruim 80 jaar geleden de aanzet tot dit dorpshuis gaf? Wat bezielde haar? Waardoor liet zij zich leiden? Is het mogelijk daarvan, zowel letterlijk als figuurlijk, een beeld te krijgen? Is het mogelijk dat zij ons in 2004 nog inspireert?

We hebben een beperkt aantal foto's en ook beschikken we over enkele schriftelijke bronnen. Bijvoorbeeld de verslagen van de Raad van Commissarissen van de Maatsch. De Veluwe (De Veluvine) waarin mevrouw Molijn als gedelegeerd commissaris zitting had. En we konden een soort familieboek inzien dat de Molijns gedurende een aantal jaren bijhielden.

Maar eerst twee foto's. Een foto van een jonge vrouw aan het eind van de negentiende eeuw. Iemand met een zekere allure, uit een bepaald milieu. De dochter van een Dordse wijnkoper die in het huwelijk treedt met een Rotterdamse verffabrikant.

Vervolgens een foto van een dame op leeftijd. Door het leven getekend; er is heel wat gebeurd ... In het privéleven maar ook in zakelijk

opzicht. Het kind van haar overleden zus, dat zij grootbrengt als haar eigen kind, is op achtjarige leeftijd plotseling gestorven. Samen met haar man heeft zij drie kinderen geadopteerd. De oudste is vier jaar oud en de jongste nog

maar een half jaar als ze bij hen komen wonen. Haar man overlijdt, ondanks het feit dat hij nogal eens ziek is, toch nog vrij plotseling in 1912 op 59-jarige leeftijd en haar jongste pleegzoon maakt op 31-jarige leeftijd, in 1922, zelf een eind aan zijn leven. Het leven heeft haar getekend.

Ook zakelijk waren er soms moeilijke tijden. Het grote ideaal van het 'co-partnership' van de werknemers in de verffabriek strookte vaak niet met de economische werkelijkheid van de bedrijfsvoering en soms kwam het voortbestaan van het bedrijf zelfs in het geding. Van tijd tot tijd moest zij het idealisme van haar man, die in dezelfde traditie van 'verantwoord

maatschappelijk ondernemen' (vmo) staat als bijvoorbeeld Stork in Hengelo en Van Marken in Delft, heel realistisch en nuchter afremmen.

Maart 1905: zondagse wandeling in de tuin van De Grootte Bunte. V.l.n.r. Wiert, Gepka, Mw. Molijn, Aat, Dhr. Molijn.

Op een gezinsfoto van maart 1905 staan ze voor de Grote Bunte: een onverschrokken, strijdbare vrouw met een pet op, een enigszins gezette man met een baard, zijn cape nonchalant om de schouders en de drie kinderen. De jongens ook met een pet op en het meisje met een muts, klaar voor een stevige zondagse wandeling want er werd door de familie Molijn heel wat afgewandeld in Nunspeet en omgeving.

Landhuis "De Grootte Bunte" in 28-03-1916. Dit huis werd jarenlang bewoond door de familie Molijn.

In onze poging mevrouw Molijn te kenschetsen, beperken we ons vandaag met name tot enkele notities van haar eigen hand.

Strijdbaar, dat was ze zeker. 'Ik ben een ernstig feministe en strijdt dus voor gelijke rechten en plichten voor mannen en vrouwen', zo schrijft mevrouw Molijn begin september 1905. 'Vrijdag had ik een vergadering als hoofdbestuurlid van (de vereniging voor) Vrouwenkiesrecht ten huize van onze presidente, mevrouw Dr. Jacobs, (de bekende Aletta Jacobs, de eerste vrouw die in 1871 tot de universiteit van Groningen werd toegelaten).

Bedenk wel dat het algemeen kiesrecht voor mannen in ons land pas in 1917 werd ingevoerd en voor vrouwen in 1919.

Ook in de pacifistische vereniging 'Vrede door Recht', die in 1901 werd opgericht, was mw. Molijn actief.

Het bijwonen van de vergaderingen in het westen van het land kost mevrouw Molijn echter zoveel tijd dat zij besluit terug te treden. 'Ik kan dit alles niet met mijn huiselijke plichten vereenigen', zo schrijft zij, 'temeer daar Nunspeet altijd enigszins van de hoofdsteden verwijderd is en (de vergaderingen) mij daarom dubbel tijd kosten met heen en weer reizen'. De heer Molijn vindt het ook niet zo leuk als zijn vrouw weer op pad is. 'Zij is eerzuchtiger dan ik ben en in de winter is zij dus nog al eens afwezig wat de gezelligheid in huis niet juist bevordert', zo schrijft hij.

Wat mevrouw Molijn zeker ook was: Een goede moeder en een gezellige gastvrouw. Talrijke familieleden, vrienden en kennissen uit binnen- en buitenland logeren op 'De Grootte Bunte'. Natuurlijk kunnen we zeggen dat dit niet zo'n opgave is. Huis-houdelijk personeel is er immers in ruime mate aanwezig. Maar toch ...

In het kader van de opvoeding verblijft er van tijd tot tijd een Franse of Engelse gezelschapsdame op 'De Grootte Bunte'. Daardoor leren de kinderen maar ook de volwassenen heel praktijkgericht de moderne vreemde talen.

Nauwgezet volgt zij de vorderingen van de kinderen op school. Als op het rapport van Aat staat dat hij 'erg moet oppassen', maakt zij onmiddellijk een afspraak met de directeur van de Amersfoortse HBS om te horen wat dit betekent. Zij vraagt de directeur tegelijkertijd naar zijn mening over het voetbalspel. Die reageert met: 'Mijn oordeel is dit wel te kunnen aanbevelen onder conditie dat hun rapporten er niet onder lijden en gunstig blijven'. 'Zoo stonden we onze jongens toe dit spel mee te spelen in verschillende clubs, Aat in Amersfoort en Wiert in Harderwijk'.

Aat Lohman in 1909, een jongeman van 19 jaar.

Iets over haar *levensbeschouwing* komen we te weten als zij n.a.v. een trouwdienst van een nichtje in de Doopsgezinde kerk van Den Haag schrijft: 'Ds. Lulofs verwijst het jonge paar zeer ernstig en vriendschappelijk naar de laatste woor-

den van Johannes, die men zijn testament noemt: 'Kinderkens hebt elkander lief. Als slechts deze woorden, die de geheele christelijke leer omvatten, betracht werden zou de apostel Jezus met zijn leer de wereld gelukkig gemaakt hebben. Nu wordt om de letter en de leer gevochten en de liefde vergeten'.

Ongetwijfeld is zij als 'bazig' te typeren. Het huispersoneel heeft het vaak niet zo makkelijk. 'Rika Wijnbergen heeft ons huis als noodhulp keukenmeid gelukkig verlaten; 't was een ondeugend meisje en zij is opgevolgd door Jentje Bos uit Vierhouten die heel wat degelijker schijnt', zo schrijft zij in november 1907. Een ander citaat: 'Op 19 september (1910) kwam Truitje Grootveld als bekwame keukenmeid in betrekking. Zij kookt uitstekend en heeft meer goede eigenschappen; ze is o.a. fatsoenlijk en 40 jaren oud'. Lang houdt Truitje het echter ook al niet uit want al op 1 februari 1911 wordt zij vervangen door Lena Hielkema. Mw. Molijn verslijt, zou je kunnen zeggen, nogal wat dienstmeisjes.'

In het dorp zijn er ook wel mensen die haar graag wat op afstand houden. Zelf schrijft ze in april 1906: 'Onlangs was de Algemene vergadering van Ziekenzorg. Deze vereniging bestaat al jaren en hoewel wij zeker mee de hoogste contributie betalen, werden wij nog nooit in het bestuur verkozen hetgeen niet naar behoren is daar wij even goed voor die functie geschikt zijn als andere leden en er lust en tijd voor hebben'.

Als na het overlijden van de heer Molijn pleegzoon Wiert de leiding van het bedrijf overneemt, ontstaat er al snel een conflict omdat mevrouw Molijn zich met alles bemoeit. Het wordt dan echt een kwestie van 'zij eruit of ik eruit' en uiteindelijk neemt mevrouw Molijn het wijze besluit terug te treden.

De verf fabriek "De Veluwe", opgericht door de heer Molijn. Op de foto de portiersloge en het laboratorium van de verf fabriek.

Mevrouw Molijn is echter zeker ook te kenschetsen als *sociaal voelend*.

Op een gegeven moment schrijft zij: 'Mevrouw Verster kwam mij, mede namens mevrouw Mackay, uitnodigen met hen samen een tehuis voor militairen op te richten. Zij deed een beroep op mijn zedelijkheidsgevoel zeggende dat de oprichting in het belang van de militairen en voornamelijk in het belang van de Nunspeetse jonge meisjes was als de militairen een goed tehuis vonden waar zij hun vrije uren doorbrachten en dus niet op straat of in herbergen. Hoewel ik door het arbitrage-denkenbeeld tegen militarisme ben, behaalde mijn gevoel om mede voor de zedelijkheid te zorgen de overhand zodat ik mijn hulp beloofde'. Het oude verenigingsgebouw van de 'Veluwe' mocht kosteloos als militair tehuis ingericht worden waarbij de verplichting was bedongen 'dat het buiten alle godsdienstige richting gehouden zou worden, dat er een piano zou zijn, dat het zondags geopend zou zijn. Jammer genoeg moesten de soldaten, de jongeren, voor wien het bestemd was in het kamp blijven ...'

Heel betrokken toont mevrouw Molijn zich als zij schrijft over het overlijden van

een buurjongetje, Keesje Drost. De wijze waarop zij de begrafenis beschrijft, geeft aan hoezeer zij meeleeft met de familie en hoezeer zij geïnteresseerd is in de plaatselijke bevolking. 'Een begrafenis in boerenstand gaat hier nog volgens oud gebruik en vrienden en nabijwonenden helpen elkander kosteloos ...', zo begint zij haar uitvoerige beschrijving van de begrafenis van Keesje.

De familie Molijn, in de tuin van landgoed "De Grootte Bunte".

Politiek bewust, dat is mevrouw Molijn ook beslist. Zij is zowel geïnteresseerd in de landelijke politiek als in de wereldpolitiek. Zij schrijft: 'Een lijst waarin door handteekeningen de Czaar van Rusland en de Keizer van Japan om een wapenstilstand gevraagd wordt, ligt bijna overal ter inteekening. De twee predikanten teekenden hierop op mijn verzoek bovenaan maar de Nunspeeter ingezetenen willen niet volgen. 't Geeft toch niks, zeggen ze en ze kunnen wel eens gelijk hebben. Alle oorlogen zijn ene gruwel en deze tusschen Rusland en Japan met de gevolgen die er uit voortvloeien, wel in 't bijzonder'.

Maar ook de plaatselijke politiek heeft haar aandacht. 'Twee nieuwe gemeenteraadsleden zijn dan eindelijk, bij herstemming, gekozen', zo schrijft zij in april 1910. 'Er heerste een ware hartstocht of de kerkelijke partijen het zouden winnen of de vrijzinnige (Dr. Hans Schut; directeur van Sanatorium Erica). Zelfs de predikanten hebben van den kansel de gemeente toegeroepen dat zij nu maar te kiezen hadden tusschen Barabbas (Hans Schut) of de Christus (of de Christelijke partij). Nu is Barabbas een weinig beminnenswaardig persoon en wordt zijn nederlaag door verscheidenen (zelfs vrijzinnigen) niet betreurd'. Tot degenen die het niet betreuren dat Hans Schut niet gekozen wordt, behoort ook zeker de familie Molijn. Zij hebben nogal eens een conflict met hem.

Grote betrokkenheid heeft mevrouw Molijn voor alles wat er plaatselijk gebeurt en gebeurd is.

In 1903 schrijft zij de beschrijving van Nunspeet vroeger en nu, die in Overveluwsch Weekblad gepubliceerd is, van het begin tot het eind over. Het is de tekst van een voordracht die de heer P.J. Drost, voormalig hoofd van de Nunspeetse dorpsschool, een jaar eerder gehouden heeft. Ongeveer 20 pagina's handgeschreven tekst schrijft ze over omdat ze de geschiedenis van Nunspeet interessant vindt! Waarom ze de krantenartikelen niet uitknijpt en op die manier bewaart, is me een raadsel.

En op 21 februari 1909 schrijft ze: 'Harderwijk tracht - als vreemdelingverkeer - een gesticht voor misdaad of krankzinnigen gevestigd te krijgen (is dat ongeveer

hetzelfde?) en verwacht hiervan bloei van de gemeente. Nunspeet trekt door zijn mooie natuur, waarvan die in een gesticht worden opgesloten toch niet kunnen genieten, en verzet zich met Elspeet en Putten tegen den bouw van zulk een gesticht in de buurt van onze mooie groote bosschen gedachtig aan het ontsnappen van Fransje Rosier uit een dergelijk oord te Medenblik. Adressen zijn voor dit doel naar de Koningin en het Ministerie gezonden'.

Ook het feit dat de twee plaatselijke verenigingen voor vreemdelingenverkeer eind 1909 / begin 1910 fuseren heeft de aandacht van mevrouw Molijn (zij zat ook in het bestuur van één van de twee verenigingen) evenals de oprichting van een dansclub die voor het grootste deel bestaat uit 'dienstmeisjes en hun cavaliers'.

In de algemene ledenvergadering van de Vereniging 'Afdeling Nunspeet van den Volksbond tegen Drankmisbruik' van 28 februari 1921 biedt zij aan voor haar rekening een gebouwtje te doen plaatsen waar in de ene zaal de cursussen van de Volksbond gegeven kunnen worden en in de andere zaal de naaicursus van het zgn. Damescomité. Zo blijkt ook nu haar betrokkenheid weer. Al op 23 april deelt ze mee dat ze een stuk bouwgrond heeft aangekocht en bovendien heeft ze de bouw ook al aanbesteed waardoor het gebouw op 19 september 1921 in gebruik genomen kan worden. Het dorpshuis komt tot stand op de plek waar het nu nog staat. Bij de verbouwing kwamen nog gedeelten van dat oude gebouw te voorschijn.

Ter afsluiting. De toekomstgerichtheid van mevrouw Molijn blijkt uit haar hiervoor geschetste politieke, maatschappelijke en culturele betrokkenheid. Vanuit die toekomstgerichtheid hebben wij als bestuur dit gebouw vernieuwd en hopen wij te participeren in de totstandkoming van een multifunctionele accommodatie (MFA) in Nunspeet.

Mevrouw Molijn blijft ons inspireren al worstelen ook wij wel eens met de vraag hoe we alles vorm moeten geven!